

pravima i statusom izvornih snimaka, uokvirujući ta pitanja u kontekst afričko-američke glazbene tradicije i crnačke kulturne estetike.

Zadnji dio knjige se bavi statusom rap-umjetnika na tržištu rada, njihovom borbom protiv nezaposlenosti i općenito krizom hip-hop-a u kulturnoj industriji.

Elizabeth Blair preispituje odnose između komercijalnih produkata i ideološkog značenja hip-hop kulture. Keith Negus bilježi da je *rap*, u borbi protiv rasizma i ekonomske i kulturne marginalizacije, i u pokušaju "živjeti američki san", bio kreiran kao samosvjesna politička aktivnost, kulturna forma i estetska praksa. Negus i Eric K. Watts sugeriraju da postoji dublja veza između "ulice" kao mjesta gdje se razvio i proširio hip-hop i načela masovne kulturne produkcije. Ted Swedenberg objašnjava kako se predstavljaju i prodaju *rap* proizvodi.

Norman Kelley i Tricia Rose su napravili, putem intervjua, istraživanja o statusu *rap* umjetnika, izdavačkim kućama i pravnim ugovorima.

Iako knjiga obuhvaća članke koji se bave hip-hop tematikom uglavnom u Sjedinjenim Američkim Državama, rasprostranjenost i prisutnost hip-hop kulture daleko je šira pa će biti veoma zanimljiva svakom pokloniku te vrste umjetnosti kao i laiku žednom informacija o prvim pojavama, razvoju, širenju, utjecaju, najpopularnijim predstavnicima i njihovu djelovanju te drugim aspektima hip-hop umjetnosti.

Ivana KATARINČIĆ

Naslov zbirke, svojevrsne antologije *Himne i popijevke ljudi (narodâ) Istre, Rijeke i Dalmacije* nije precizan. Nedostaje mu podatak da je riječ o ljudima koji govore i pjevaju talijanski, najčešće u mjesnim talijanskim dijalektima – jer uz te ljude u navedenim širim područjima žive i drugi ljudi koji govore i pjevaju hrvatski, u sjevernoj Istri i slovenski.

Uvodan iscrpan pregled glazbene djelatnosti skladatelja, dirigenata, zborovođa i orguljaša, u prvome redu u Istri od 16. do uključivo 20. stoljeća, dao je ugledni muzikolog, istarski Talijan Giuseppe Radole. Uvod u samu zbirku, pregled dosadašnjih nastojanja da se građa za takvu zbirku skupi i objavi te informacije i objašnjenja uz objavljeno gradivo napisao je pokretač i prireditelj zbirke Antonio Pauletich iz Centra za povijesna istraživanja Zajednice Talijana u Rovinju.

Građu je rasporedio u tri poglavlja: 1) Himne (i pjesme nalik njima) uglazbljene i spjevane Istri, Rijeci i Dalmaciji, 2) Himne kulturnih i sportskih društava i 3) Himne i popijevke posvećene gradovima i gradićima ponajviše iz Istre te popijevke njihovim svecima zaštitnicima. U trećem poglavlju nalazimo i *Svečani marš Capodistria* Giulija Giorgierija (1842.-1900.) u aranžmanu za glasovir i dvije pjesme nastale uz karnevale – 1891. u Zadru bila je to tada općepoznata autonomaška *El "Si"*, tekst zadarskog talijanskog povjesničara i pjesnika Giuseppea Sabalicha (1856.-1928.), glazba Leonea Levija; 1961. u gradu Muggia (južno od Trsta), *Karneval je praznik ludih*, tekst i glazba Edoarda Guglija na ritamske obrasce plesova foxtrot i valcer.

Iz prvog poglavlja spominjem himnu svetom Marku, odnosno Veneciji nepoznatog autora teksta i napjeva, objavljenu samo jednoglasnim zapisom melodije. Uz tri pjesme posvećene Istri iz druge polovice 19. stoljeća, četvrta, novija, *Istria Nobilissima*, za četverglasni muški zbor (tekst Domenico Benussi, glazba Domenico Garbin), nastala je 1969. na poticaj natječaja Saveza Talijana iz Rijeke i talijanskog Narodnog sveučilišta iz Trsta.

Antonio Pauletich, *Inni e Canti delle genti dell'Istria, Fiume e Dalmazia*, con la collaborazione di Giuseppe Radole, Gianpietro Devescovi, Vlado Benussi, Unione Italiana Fiume, Università Popolare di Trieste, Rovigno - - Trieste 2003., 336 str. (Collana degli atti - Extra-Serie, Centro Ricerche Storiche Rovigno, N. 5)

Isto poglavlje donosi i pjesmu koja se pojavila kao izraz otpora Riječana kad im je 1907. mađarska vlast s kupole iznad gradskih vrata uklonila već oštećenog metalnog orla, simboličko obilježje slobodne općine Rijeka. Tematiku iz Dalmacije sadrže dvije skladbe za glas i glasovir. Prva je marš *Dalmazia* (tekst i glazba dr. S. Locas-Saranelli iz Šibenika). Marš je posvećen gradu Zadru, objavljen 1896. U skladu s tadašnjim žestokim okršajima Talijana i Hrvata marš je samo u svom dopadljivo melodioznom triju popraćen i znakovitim autonomaškim tekstom (ovdje u prijevodu): "Pod barjakom (triju) leoparda [leopardskih glava] / mi ćemo pobijediti, da, prije ili kasnije. / Dalmatinci bismo, Dalmatinci jesmo. / Zaklinjemo se svi da ćemo i umrijeti (kao) Dalmatinci."

Drugo poglavlje sadrži deset himni kulturnoumjetničkih i sportskih društava. Među njima je i pjesma istarskih antifašističkih boraca Talijana iz razdoblja 1944./45. *Combattenti istriani* za muški zbor (tekst Giusto Massarotto, glazba Marco Garbin). Dodana joj je himna današnjeg talijanskog kulturnoumjetničkog društva "Marco Garbin" iz Rovinja, kojoj je glazbu i talijanski tekst 1954. napisao Hrvat Jerko Gržinčić.

Spominjem i *Himnu istarskih veslača*. Autor glazbe u metroritamskom obrascu barkarole bio joj je Antonio Smareglia, ugledni talijanski skladatelj iz Istre. Od dviju himni talijanske Lega Nazionale, onu objavljenju 1913., napisao je poznati talijanski operni kompozitor Ruggero Leoncavallo.

Treće poglavlje obuhvaća 54 primjera. To su himne i druge pjesme ponajviše istarskih gradova i gradića, zatim pjesme posvećene svecima zaštitnicima tih mjesta, različite crkvene pjesme (Pastorala za Bogojavljenje iz Motovuna, Tri pohvale/laude Djevici Mariji u Strunjanu kraj Pirana, pjesma hodočasnika) i jedna komponirana misa (1992., skladatelj Piero Soffici, tekst Marcello Glustich) u rovinjskom dijalektu, *La Santa Missa* (!) *Ruvignisa* (Piatà Signur, Gluoria, Aliluia, Santo, Agnel da Deò).

Među pjesme o pojedinim gradovima znala se uplesti nacionalistička tematika. Tako se u pjesmi gradiću Grožnjanu spominju njegovi stari kovani novci, njegovi drugi spomenici i njegov lokalni mletački dijalekt – sve su to argumenti za talijanstvo toga kraja. Ta pristupačno jednostavna, jednoglasna popijevka (str. 212-213 u zbirci) zanimljivo je istodobno označena na dva načina, najprije: narodna iz Grožnjana, a zatim u retku ispod toga: Versi e musica di Cernecca. Navođenje samo prezimena autora dopušta mogućnost da je to mogao biti istarski Talijan Domenico Cernecca (1914.-1989.), talijanist koji je diplomirao u Firenci, bio srednjoškolski profesor u Puli, a poslije je između ostalog objavio i rad "Morfologia del dialetto di Valle d'Istria" u časopisu *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia* 1970-1971.

Talijanima u Istri, kao i onima u progonstvu, posebno je poznata i raširena popijevka nepoznata autora *La mula de Parenzo* (dijalektalno Djevojka iz Poreča). Tu se grad Poreč spominje samo u prvome stihu, riječ je o ljubavnoj šaljivoj rugalici bez ikakva nacionalističkog naboja. Jednostavan jednoglasni durski napjev u 3/4 taktu bio je pedesetih i šezdesetih godina prošloga stoljeća toliko popularan i među Hrvatima u Dalmaciji da su njegov talijanski tekst ubrzo preveli na hrvatski, npr.: ... Svi mene zo-vu Bjonda, / a bjonda ni-sam ja. / Ja imam cr-ne oči / za ljubav spro-vodit, / a ča me ne voliš?

Notni primjer talijanske popijevke iz grada Krka (talijanski Veglia) na istoimenom otoku ostavlja čitatelju otvorene nedoumice zbog neobično velikog sklopa pogrešaka (na str. 326-327). Tekst napisan samo kao izdvojen tekst prve kitice nije dovoljan da bi zadovoljio količinu napisanih nota u prva četiri takta. Zbog tehničkih pogrešaka povezivanje 12. i 13. takta ne razvija se smisleno i razumljivo. Suvišne i metrički neispravne su dvije šesnaestine u 7. taktu. Početak teksta 4. kitice nije pod notama nigdje zapisan. Kad se u svom uvodu prireditelj zbirke na str. 17 zahvaljuje Ivici Frleti ml. iz Krka, transkriptoru i aranžeru te popijevke, navodi njezin naslov kao *Le Contrade di Veglia* (široke ulice, predjeli, krajevi Krka), a ne *Le strade di Veglia*

(ceste, ulice, putovi Krka), kako to stoji u naslovu iznad notnog zapisa napjeva. Time ostaje upitno koji je od dva različita naslova – a time i različitih prvih stihova pjesme – ispravan.

Od drugih malih pogrešaka u zbirci ovdje samo upozoravam da Pauletich u svom uvodu prezime zadarskog talijanskog pjesnika i glazbenika greškom stalno piše *Banch* umjesto *Bauch*.

Zbirka sadrži i relativno novije skladbe crkvenog sadržaja iz tridesetih i četrdesetih godina proteklog stoljeća (skladatelj i autor teksta Giuseppe Tassarolo), a autor teksta i glazbe skladbi napisanih osamdesetih godina je *maestro* Luigi Donorà, rodom istarski Talijan iz Vodnjana. Nakon 1947. morao je napustiti svoj zavičaj, živi kao prognanik u Torinu. Zato njegove popijevke, koje se u ime prognanika obraćaju za pomoć lokalnim svecima zaštitnicima, zrače autobiografskom neposrednošću i uvjerljivošću.

Opsežnim i raznolikim sadržajem prikazana zbirka nudi izabrani pregled šire glazbene djelatnosti talijanskog stanovništva ovoga područja. Vrlo uspješno moći će poslužiti i u oblikovanju glazbenoumjetničkih repertoara talijanskih kulturnoumjetničkih društava u Republici Hrvatskoj te talijanskih prognaničkih organizacija u Republici Italiji.

Jerko BEZIĆ

Nosač zvuka *Kačićevim tragom* u izdanju Instituta za etnologiju i folkloristiku standardnog je oblika kompaktne ploče s popratnom knjižicom na hrvatskom i engleskom jeziku. Uredništvo ovog izdanja potpisuju urednica serije Zorica Vitez i urednici izdanja Vido Bagur i Jakša Primorac. Na kompaktnoj je ploči predstavljeno 20 glazbenih primjera koje je, osim posljednjeg, snimio Vido Bagur. Vido Bagur autor je i vrsnih fotografija koje su uvrštene u ovo izdanje. Tekst u popratnoj knjižici, na hrvatskom i engleskom, potpisuje Jakša Primorac.

Kačićevim tragom = Kačić's Trace, ur. Vido Bagur, Jakša Primorac, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb 2004. (CD IEF 04)

Kao i niz dosadašnjih institutskih izdanja i ova je kompaktna ploča nastala u suradnji djelatnika i suradnika Instituta za etnologiju i folkloristiku i Međunarodne smotre folkloru u Zagrebu. Od 1996. godine Smotra je koncipirana kao tematska s priredbama u cijelosti posvećenima pojedinom aspektu tradicijske kulture. Priredbe posvećene svadbenim tradicijama (1996.), folkloru hrvatskog Jadrana (1997.), obnovi folklornih društava u selima stradalima u Domovinskom ratu (1998.), stanju folklornih tradicija na kraju tisućljeća (1999.) pokladnim tradicijama (2000.), božićnim i žetvenim običajima (2001.), folklornim tradicijama Hrvata u svijetu (2002.) i baštini manjinskih zajednica u Hrvatskoj (2002.) prethodile su prošlogodišnjoj smotri naslovljenoj "Kačićevim tragom". Za razliku od prethodnih, koje su bile posvećene anonimnim djelima koje baštinitimo kao dio tradicijske kulture, 38. Međunarodna smotra folkloru bila je posvećena poznatoj osobi, naime 300. obljetnici rođenja fra Andrije Kačića Miošića, autora najčitanije knjige-pjesmarice u Hrvata *Razgovor ugodni naroda Slovinskoga*. Njegovo je stvaralaštvo, kako kaže Jakša Primorac u popratnoj knjižici 38. Međunarodne smotre folkloru, "obilježeno bliskošću s pučkom kulturom i razdobljem prosvjetiteljstva u kojem je živio". Kačić je svojim djelom, prvi put objavljenim u Mlecima 1759., nastojao "nepismenom i siromašnom puku iscrpljenom dugotrajnom borbom za slobodu, osobito onom protiv turskih zavojevača, uliti svijest o potrebi jačanja narodnog zajedništva i slobodarskog duha te pružiti znanja iz domaće i europske povijesti i suvremenosti, posebno opisujući slavne bojeve i junake".

Gotovo tri stoljeća nakon izlaska pjesmarice autori ove kompaktne ploče i priredbe na 38. MSF uspjeli su pronaći i publici predstaviti velik broj zanimljivih primjera koji potvrđuju da je govorenje, pjevanje i sviranje Kačićevih tekstova i danas važno u glazbenim tradicijama lokalnih zajednica. Najveću ulogu u pronalaženju zanimljivih primjera i ovaj put je odradio Vido-